

Enric Bertran González

10 maig de 2020 · 🌐

LA PLAÇA DE SANT JOAN. Vet aquí un vintè relat de la vida quotidiana. Si el voleu llegir, aneu al meu blog.

foto de Josep Boix Planes

A l'esquerra de la font de Sant Joan, cal Bodegó, cal Tico, cal Gras i cal Tarralló, que gairebé amaga la Torre de les Hores; a la dreta, cal Maduixa, cal Passacostes, cal Sensades i cal Tintorer.

Tresa Bajona

Quina llico de historia. 👍👏👏

Enric Bertran González

Tresa Bajona, gràcies.

Jaume Bacardit

L'hem llegit a Manresa (fa molts dies que no podem pujar a Solsona) amb en Ramon I la Carme Gualdo, i ens ha encantat, molt interessant. Al Ramon li ha portat molts records (quan ustrobeu per Solsona ja fareu els comentaris)

Enric Bertran González

Jaume Bacardit, segur que sí. Salut!

10 de
maig de
2020

La plaça de Sant Joan

enricbertran

LA PLAÇA DE SANT JOAN. Al bell mig del nucli antic de Solsona, hi ha la plaça de Sant Joan, a parer de tothom, o gairebé, la més bonica de la ciutat. Ho certificà Josep M. de Sagarra i de Castellarnau (Barcelona, 1894 - 1961), amb un poema de quatre estrofes de versos decasíl·labs en quartet, titulat [Record de Solsona](#). I ens el va recitar, magistral, el malaurat Ovidi Montllor (Alcoi, 1942 - Barcelona, 1995) quan va fer un [concert complet de poemes de Sagarra](#), amb la veu ja fràgil per culpa de la malaltia que el matà pocs mesos després. Aquell poeta, novel·lista, periodista i dramaturg va fer diverses estades a Solsona, a cal Falp, la casa que la família del metge higienista Josep Falp i Plana (Barcelona, 1873 - 1913) tenia a la plaça de Sant Joan. D'aquest vincle amb Solsona, ens en va quedar, a més, un poema dramàtic en tres actes, *La corona d'espines*, que situa l'acció en una casa solsonina a finals del XVIII. (I, encara, Sagarra té una comèdia en tres actes, també en vers, dita *La Plaça de Sant Joan*, que data el 1800, en una població rural catalana, sense dir-ne el nom.)

La plaça de Sant Joan es diu així des que, el segle XVIII, s'hi va construir, al damunt d'una font pública del XIV, una capella neoclàssica sota l'advocació del Baptista, on es cantava missa els dies de fira que eren de precepte i a la qual es puja per una desena de graons de pedra adossats (hi ha, també, un petit banc de festeig, poc amagat de la mirada de qui vol saber les coses abans que no n'és el temps). El cosí de Crist hi és present en talla de fusta policromada, restaurada pel [Taller Casserras](#), família d'artistes locals, experts en imatgeria popular i religiosa, que també repintà els frescos de les parets i el sostre del temple, amb escenes de la vida del sant i dels àngels. Hi ha un altar, no cal dir-ho; és senzill, de fusta. Antigament, se'n deia, és clar, plaça de la Font (i sembla que també

de la Figuera, per raons tan òbvies com obsoletes), perquè només hi havia la font, que d'ençà el primer terç del quatre-cents proporcionava aigua potable de la font de Mirabella (la Mare de la Font) als residents al sector central del clos murallat (la resta de la població era servida per altres dues fonts públiques, situades, una ben prop del Castell dels Tarroja -la casa del castlà dels Cardona al solar de la qual es va aixecar l'escola de les Monges de Lestonnac-, anomenada de Sant Isidre, i l'altra, la de l'Església, a tocar de la Catedral, a la placeta dita de Missa).

La plaça de Sant Joan un dia de mercat o de fira de 1905 (fons Josep Caelles)

La font de l'aquesta plaça deu ser, per l'època, de factura gòtica, bastida amb grans carreus que tancaven un gran dipòsit, on l'aigua s'airejava per un ull de bou. Hi ha quatre aixetes, que ragen poc, dues decorades amb sengles carasses, i un parell de sortidors que aboquen aigua en un cóm d'abeurar el bestiar. L'aigua vessada s'escolava, aprofitant el pendent, cap al carrer dit de la Regata, ja que s'hi acanalava fins les hortes extramurs de Solsona, a la Ribera (el riu Negre, oficialment als mapes). Per les seves dimensions, era també coneguda com la Font Major. La plaça ha estat remodelada diverses vegades i goso dir, sense més autoritat que la personal, que amb criteri. Si durant segles fou de terra, ara és enllosada i ben anivellada, amb un rectangle de puntes escapçades que envolta la font, on es conserva el paviment antic. Hi han sobreviscut un plàtan

monumental i altres quatre de més petits, que fan la feina d'ombrejar, plantats en escocells alçats, on floreixen flors a discreció quan n'és el temps. A la plaça de Sant Joan, les cases no arriben a la vintena i tenen entre tres i quatre plantes, si un hi compta golfes i vells assecadors, amb [cobertes de teules aràbigues](#). Estan numerades en el sentit de les agulles del rellotge, començant des de la principal:

Cal Cabanes, font i plaça de Sant Joan (octubre de 2018)

Cal Cabanes (1). És la casa pairal dels Cabanes, els més notables dels quals van ser un alcalde de Barcelona i un militar que va fortificar el Pla de Busa quan la guerra del Francès. Molt abans, però, hi havia residit Pere Màrtir Coma, que arribà a ser bisbe d'Elna. Conserva un escut nobiliari a la dovella de la porta principal. Actualment està restaurada i dividida en apartaments de lloguer. Als baixos, hi ha el

bar-restaurant anomenat [cal Poldo Xic](#), perquè el regenta el petit d'aquesta altra casa, que és qui ara ens prepara els gintònics.

foto de Josep Boix Planes

A l'esquerra de la font de Sant Joan, cal Bodegó, cal Tico, cal Gras i cal Tarralló, que gairebé amaga la Torre de les Hores; a la dreta, cal Maduixa, cal Passacostes, cal Sensades i cal Tintorer.

Cal Bodegó (2). Hi havia hagut una fonda, molt concorreguda en dies de mercat o fira; la portava una modista que hi tenia l'obrador, on ensenyava les noies a cosir. Darrerament, jo hi havia conegut una barberia, amb clients i barber magribins.

Cal Quicu (3). Molt temps inacabada, l'enllestí i hi visqué els seus darrers anys l'*Esquellaire*, un home que havia viscut, tres portes amunt, on adobava pells de guineu i de conill.

Cal Gras (4). El nom coincideix amb una casa de la plaça Major. Hi viu la darrera de les germanes d'aquest cognom. És una casa que té l'entrada principal pel carrer del Castell.

Cal Tarralló (5). Part de casa nostra és volada sobre un carreró esglaonat que, a través d'un portal d'arc apuntat, dona a la plaça del Ruc, de fet un eixamplament del carrer del Castell, per on té l'accés. Al capdamunt, prop del campanar, hi ha la terrassa on aquests dies d'[exili casolà](#) acostumo a escoltar la pau de la plaça, només alterada per la remor de l'aigua de la font i la piuladissa dels ocells que fan parada al fullam del gran plàtan que me la roba amb la primavera. L'entrada senyalada amb el número 5 era una antiga quadra.

Ca l'Isanta (6). Pren el nom d'una família encarregada antigament del manteniment de la [Torre de les Hores](#). És on es penja el ruc per Carnaval. Als baixos hi havia un bar conegut pel malnom de *El forat del cul*, per motiu del seu encofurnament, on cuinaven, però, les millors tripes de Solsona. Era propietat de la Vint-i-quatrena (el patronat de vint-i-quatre patrons que administra el patrimoni de la Mare de Déu, segurament la pubilla més rica de la comarca), que se la va vendre. Fa poc, ha estat restaurada, però no sé l'ús que se'n farà.

Cal Drapaire (7). N'hi havia hagut un. També dona al carrer del Castell, però s'hi entra pel tram de dalt del carrer de la Regata. Ara, en direm **cal Travé**, com es diu qui hi viu.

Cal Maduixa (o Madoixa) (8). La primera casa de les set arrengrerades amb el carrer de la Regata, amb flors sempre ben cuidades al balcó del primer pis. Fa molts anys, als baixos, hi havia hagut una taverna, dita *cal Plàcidu*. I, fins no fa gaire, hi havia el taller d'una pintora, de qui veia, de casa estant, els quadres exposats en una finestra que feia d'aparador.

Cal Passacostes, cal Sensades, cal Tintorer i cal Falp

Cal Passacostes (9). La prou visible transformació d'un portal en arc en una petita porta d'escala delata un recurrent canvi d'ús dels edificis que passen d'una sola casa a la divisió en pisos. Els solsonins veterans recorden que hi havia un taller de sastreria.

Cal Sensades (10). Una casa amb balcons de ferro treballat, golfes amb ulls de bou i caps de biga a la barbacana, amb figures grotesques que fan ganyotes a la plaça. Hi havia hagut una de les primeres cansaladeries de Solsona, que també era, curiosament, peixateria.

Cal Tintorer (11). Hi havia hagut, és clar, una tintoreria. Conserva una estreta sortida al carrer del darrere, el de Sant Pau, testimoni d'alguna antiga servitud de pas.

Cal Falp (12). L'única casa on hem vist l'any a la llinda: 1767. Hi ha una vella placa dedicada a Jacint Verdager, on Falp i Plana se'n declara amic, metge i primer biògraf. El metge Falp és autor d'una [Topografia mèdica de Solsona y distritos adyacentes](#) i del poema èpic *Lo geni català*, on es descriu, a la manera del *Canigó* de Mn. Cinto i mitjançant més de vuit mil versos, un viatge per la vall del Cardener, de [gran vàlua geogràfica i etnogràfica](#).

Carassa esculpida per Manuel Casserras i Boix (1928-1996)

Cal Cots (13). Hi havia hagut un taller de fusteria. Ara en direm **cal Gualdo**, perquè és la casa de Ramon Gualdo, il·lustre i veterà activista cívic i cultural de Solsona.

Cal Jolonch (14). És l'última de les cases alineades amb el carrer de la Regata. A través de dos arcs apuntats, s'entra a l'altre bar de la plaça, el Punxó, i a la carnisseria l'Espetec, des que va plegar l'Angelina, que hi tenia una cansaladeria, on compràvem la botifarra negra.

Cal Muntané (15). És l'edifici de planta més moderna de la plaça. Fa cantonada amb el carrer de la Regata. Hi havia acollit la *Caixa de Tots*, però jo sempre l'he vist tancada.

Ca l'Angelet (16 i 17). Hi havia un forn de pa amb aquest nom, després dit de Sant Joan, on feien coca molt bona. El rellotge de sol a la façana, orientada a l'oest, sols fa torn de tarda.

Cal Rellotger (18). Fa cantonada amb el carrer de Sant Salvador. Hi ha un despatx de dues arquitectes, reformat amb respecte de la fesomia original, però la casa roman deshabitada.

Cal Muxí (19). Abans cal Tòfol, és la casa on hi ha la carnisseria Colilles, que és on comprem el xai i la vedella. També té porta al carrer de les Terceries, que era l'indret on, en èpoques medieval i moderna, es venia la carn per concessió municipal.

Font i capella de Sant Joan; pas volat sota cal Tarralló.

I ara, que hem acabat de fer la volta a la plaça, deixeu-me dir que això dels noms de les cases és cosa de la gent, que és qui els tria per batejar-les, qui decideix quins romanen i quins canvien, i també qui n'inventa malnoms. Els noms que he escrit aquí, són els que jo he conegut. Si algú en sap d'altres, farà bé d'esbombar-los. Això sí, sense moure soroll.

* * *

Un dissabte de primavera de fa pocs anys, en Josep Dalmau Bantolra, de cal Rendé (de qui sóc deutor de moltes de les dades contingudes en aquest text), i jo mateix, fèiem el vermut a la terrassa de cal Cabanes (ara cal Poldo xic), a la plaça de Sant Joan. Vam veure passar l'actor Francesc Garrido (Barcelona, 1969), el vam cridar, ens vam presentar com cal i el vam convidar a seure amb nosaltres. Vam parlar de tot, del d'aquí i del més enllà, però ens vam oblidar d'en Sagarra, el poema del qual és just a l'esquena de la font. Aquella tardor, l'actor va sortir a TV3 protagonitzant [Vida privada](#). Ai las!

